

Bilješka o autoru

Jozo Kljaković je rođen 1889. u Solinu kao najstarije od devetero djece u obitelji Nikole Kljakovića Šantića i Pavice Kljaković, rođene Gašpić. Djetinjstvo provodi igrajući se u polju Marusinac, ispod djedovih kuća, rišući arheološke nalaze koje je obiteljski prijatelj, čuveni arheolog don Frane Bulić, pronalazio na bogatom povijesnom i kulturnom vrelu antičke Salone. Na Bulićev poticaj roditelji ga šalju u Split pohađati Kraljevsku veliku realku, gdje je i 1908. maturirao. Prema očevoj želji upisuje se na odjel arhitekture Visoke tehničke škole u Pragu. Paralelno uči slikarstvo kod Vlahu Bukovca, tada profesora praške »Akademie výtvarných umění«. Oduševljen Klimtovim reprodukcijama koje je opazio u Bukovčevu ateljeu, Kljaković nastavlja svoje umjetničko traganje u Beču, gdje osobno posjećuje vođu bečke secesije – Gustava Klimta.

Kako bi ostao dosljedan, očevom zacrtanom životnome putu, prebacuje se na studij bečke tehnike. Iz Beča odlazi u Zagreb gdje učiti slikati u atelijeru Franje Pavačića, profesora na Obrtnoj školi u Zagrebu. Potaknut izložbom djela Ferdinanda Hodlera (Bern, 1853. – Ženeva, 1918), pod čijim će uplivom slikati svoje prve radove, odlazi u Ženevu gdje se upisuje na sveučilište, dok kod Hodlera pohađa izvanredne satove.

Prvi put izlaže kao član društva »Medulić« na izložbi »Nejunačkom vremenu u prkos« u Umjetničkom paviljonu. Tada upoznaje Ivana Meštrovića s kojim započinje prijateljstvo i suradnju što će obilježiti cjelokupno Kljakovićevo stvaralaštvo, a povezanost dvaju umjetnika često će biti smjerokazom u odabiru životnoga puta Joze Kljakovića.

Nakon što je izložba »Nejunačkom vremenu u prkos« preseljena u Rim, i zalaganjem hrvatskih umjetnika izdvojena iz austrougarske selekcije u Srpski paviljon, Kljaković ostaje u Rimu gdje slika na »Istituto di Belle Arti«.

Pred početak Prvoga svjetskog rata, 1912., želeći izbjeći vojnu obvezu u Austrougarskoj monarhiji bježi u Srbiju. Zapošljava se kao nastavnik crtanja u Zaječaru i Negotinu. Budući da se nije mogao vratiti u Hrvatsku zbog kazne koja bi ga sustigla za izbjegavanje vojne obveze, u vihoru

ratnih zbivanja preko Soluna bježi u Marseille, a kasnije u Pariz. Kraj rata dočekuje u Ženevi, i dalje upijajući utjecaje Hodlerova simbolizma. U Morgesu na Lehmanskom jezeru vodio je polemičke razgovore s Igorom Stravinskim bivajući čest uzvanik na komornim koncertima i soarejima što su ih ondje organizirali Bela pl. Pečić i Maja de Strozzi-Pečić.

Po završetku rata vraća se u Zagreb, gdje organizira prvu samostalnu izložbu u Muzeju za umjetnost i obrt. Slijede i prve velike narudžbe koje će obilježiti treće desetljeće 20. stoljeća. Kako bi mogao izvršiti složene zadatke ispune zidova crkava i javnih zgrada, s Meštrovićevom preporukom, odlazi u Pariz na usavršavanje u fresko tehnici kod poznatog francuskog majstora Marcela Lenoira. Ondje se druži s predstavnicima pariške boeme, avangardnim umjetnicima, kao i hrvatskim slikarima Milivojem Uzelcem, Savom Šumanovićem i Ljubom Babićem. Sluša predavanja na čuvenoj »Academie Ranson«. U Zagrebu počinje raditi na »Kraljevskoj akademiji za umjetnost i umjetni obrt« gdje predaje »Izradu nacrtu za zidne slike, za mozaik i dekorativno slikanje« kao i »Izrađivanje u fresko tehnici i temperi te ostalim tehnikama zidnog slikarstva«.

Dvadesetih godina 20. stoljeća započinje oslikavati unutrašnjosti crkve sv. Marka u Zagrebu. Ciklus od četrnaest fresaka s temama iz Novoga i Staroga zavjeta, kao i iz hrvatske vjerske prošlosti završit će tek 1940. Dvadesete su godine 20. stoljeća za umjetnika iznimno produktivne: nastaju freske u svečanoj dvorani Bankovne palače u Zagrebu, na »Međunarodnoj izložbi dekorativne umjetnosti« u Parizu 1925. osvaja »Grand Prix« za freske i vitraj na Paviljonu trojedne kraljevine, dok na »Međunarodnoj izložbi individualnih umjetnika« u Philadelphiji dobiva Srebrnu nagradu za sliku »Navještenje«. Godine 1927. nastaje monumentalno zidno platno »Hrvatska privreda nakon ujedinjenja« koje je izradio za Trgovačko-obrtnu komoru u Zagrebu. Nakon Zagreba, Kljaković se odužuje i rodnome kraju, napravivši slikarski možda najzrelije monumentalno djelo u crkvi sv. Martina u Vranjicu, u kojoj je i sam bio kršten.

Za zagrebačku je Gradsku vijećnicu naslikao sliku »Sukob Kaptola i Gradeca na Krvavom mostu« za koju je umjesto honorara dobio zemljište na Rokovu perivoju, gdje će sagraditi obiteljsku kuću u koju će se 1929. useliti, zajedno sa suprugom Antonijom Kablar i sinom Krunoslavom.

Od 1930. do 1938. slika dvanaest monumentalnih ulja na platnu, s temom mučeništva sv. Eustahija, za istoimenu crkvu u Dobroti, u Crnoj

Gori, a nakon toga zajedno s Ivanom Meštrovićem radi na uređenju Zvonimirove spomen-crkve posvećene sv. Mariji u Biskupiji kod Knina. Iste je godine zauzeo mjesto kustosa Moderne galerije.

Kao član Hrvatskog društva umjetnosti bavi se organizacijom izložbe »Pola vijeka hrvatske umjetnosti« koja je održana 1938. u Domu likovnih umjetnosti kralja Petra u Zagrebu.

Pod optužbom da je zajedno s Ivanom Meštrovićem želio pobjeći preko Italije i Španjolske i skloniti se u neutralnu Švicarsku te ondje djelovati protiv NDH i sila Osovine, uhapšen je 11. studenoga 1941. U zloglasnom zatvoru na Savskoj cesti doživljava prvi napadaj sljepila.

Iz zatvora je pušten u veljači 1942. na intervenciju brojnih osoba iz javnog i političkog života. Njegova je slika »Bičevanje« uvrštena u hrvatsku selekciju za XXIII. Biennale u Veneciji 1942. Otputovati iz zemlje i napustiti kućni pritvor umjetniku je bilo omogućeno tek početkom 1943., i to uz dopuštenje samog Ante Pavelića. Odlazi u Rim izraditi mozaike za pročelje Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima, i ne sluteći da će u progonstvu provesti gotovo čitav ostatak života. U jeku Drugoga svjetskog rata postavljen je prvi mozaik s temom Krista – Kneza mira – DEUS PACIS. Živi u Zavodu sv. Jeronima, koji mu je do kraja života ostao skloništem pred olujama životnih nedaća, uživajući nesebičnu pomoć i podršku rektora zavoda mnsg. Jurja Mađereca, a kasnije mnsg. Đure Kokše. U Rimu 1947. izdaje fotomonografiju svojih djela, s predgovorom talijanskog metafizičkog slikara Giorgia de Chirica. Ne želeći se vratiti u novonastalu državu, zbog neslaganja s vladajućim režimom i političkom konstelacijom, odlazi u Argentinu, u Buenos Aires. Ondje mu je dijagnosticiran kronični glaukom na oba oka. U jednoj od najznačajnijih tamošnjih galerija – Galeriji Müller, izlaže više od četrdeset slika. Predgovor katalogu te izložbe napisao je Ivan Meštrović.

Sve teže slikajući, vrijeme provodi pišući knjigu memoarskih zapisa *U suvremenom kaosu* koju objavljuje 1952. u nakladi svojih prijatelja. Bavi se publicistikom, objavljuje tekstove u svim najvažnijim emigrantskim glasilima. Zbog sve težeg zdravstvenog stanja, odlučuje se vratiti u Rim, u Europu, bliže korijenima, ne srodivši se nikad u potpunosti s »Novim svijetom«. Posljednjim snagama dovršava preostala dva mozaika na Svetojeronimskom zavodu. Na skelama doživljava srčani udar. Objavljuje me-

moarski roman *Krvavi val* u kojem predviđa, sa samo jednom godinom zakašnjenja, pad komunističkog režima u Europi.

Napokon se, nakon 25 godina izbivanja, 1968. vraća u dugo žuđenu domovinu te svoju kuću na Rokovu perivoju 4, umjetnička djela, zbirku namještaja i umjetnina poklanja gradu Zagrebu potaknut gestom svoga prijatelja Ivana Meštrovića koji je svoju ostavštinu poklonio hrvatskom narodu. Prema umjetnikovoj želji ondje je trebala nastati Memorijalna galerija.

Umire, okružen pažnjom obitelji, u Zagrebu 1. listopada 1969. u 81. godini života.

Prva postumna retrospektivna izložba Joze Kljakovića održana je 2009. u Galeriji Klovićevi dvori, u povodu 120. obljetnice rođenja i 40. godišnjice smrti umjetnika.

U umjetnikovoj kući, na Rokovu perivoju 4, u Zagrebu nalazi se Memorijalna zbirka Joze Kljakovića.

Petra Senjanović